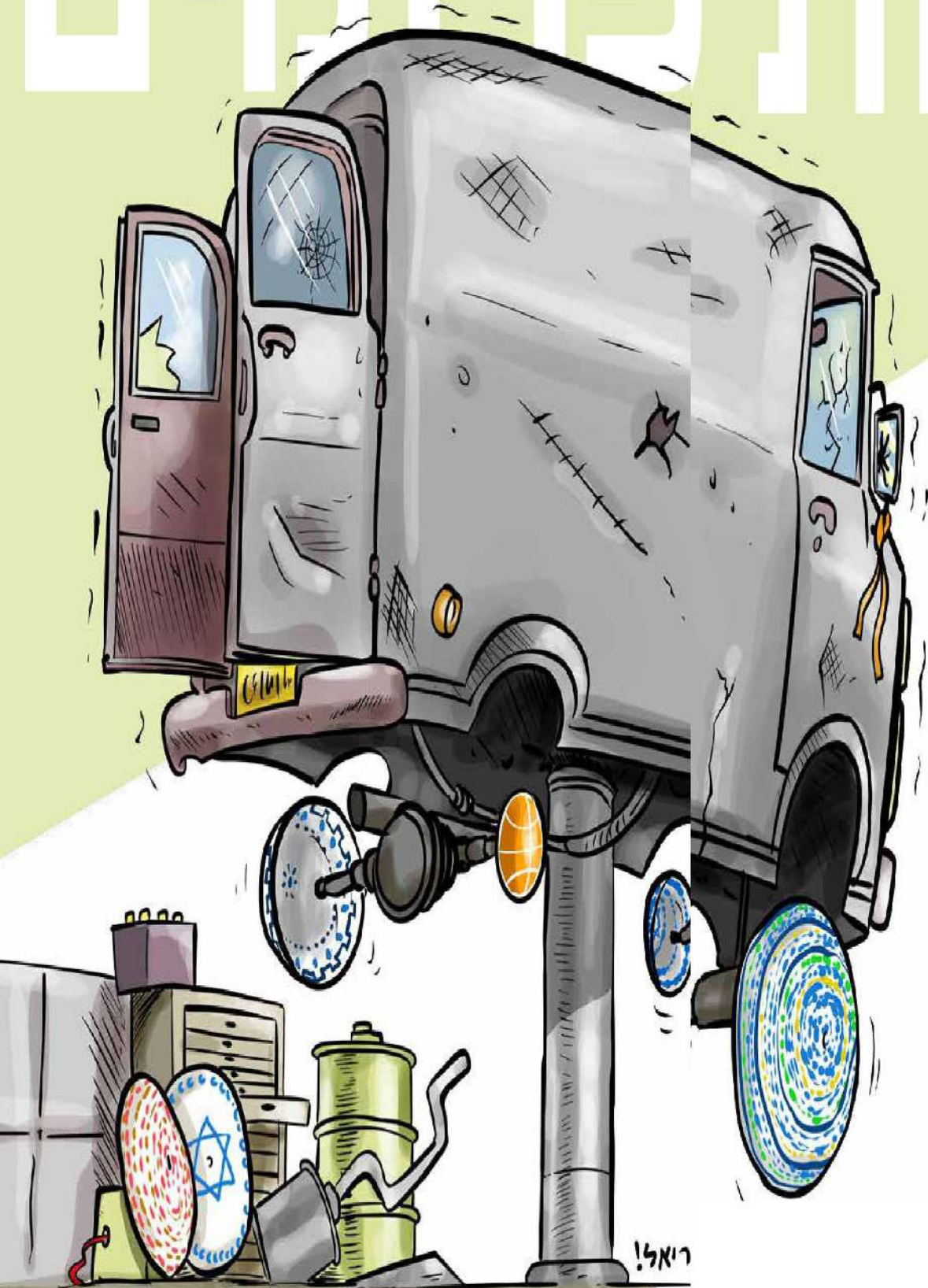

21.54x26.05	1/7	עמוד 50	בקהילה - שבועון	23/01/2020	71714122-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

פיצול מאז ולתמיד | המזרחי, הפועל המזרחי, הפועלת הדתית, למפנה, ליכוד ותמורה, תמ"י, התחיה, מודעה, האיחוד הלאומי ועוד שלל רשימות שלכוכן מכנה משותף אחד

קצוות פדיונים

מתאחדים, מתפצלים ושוכ
 מתאחדים ומתפצלים. הגשת
 רשימות לנקראת הבחירות
 לכנסת ה-23 גורדה שוב את המחזה
 הקבוע של פיצולים וחיכוכים
 ברשימות הדתיות לאומיות.
 חיים פרידלנדר חזר לימי
 הבראשית של 'המזרחי' ויגלה
 שההתפצלות לרסיסי מפלגות
 מאחדת את התנועה כמעט מאז
 יסודה | כרוניקה של פיצולים

חיים פרידלנדר
 עיתונאי, 80 לע"מ, עיתונות יודית היסטורית
 מנחה: אוריאל פלד

ריאל!

20.14x24.9	2/7	עמוד 52	בקהילה - שבועון	23/01/2020	71714123-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מקום: קומה 1
בבניין הכנסת.
השעה: 22:15.
בעוד זמן קצר
ינעל יו"ר ועדת
הבחירות, השופט
ניל הנדל, את
ישיבת הגשת
הרשימה.
כלל המפלגות
כבר הגישו את
רשימתן, מלבד
מפלגות הציונות הדתית. מסדרון הכנסת שבצדו
האחד משרדו של השר בצלאל סמוטריץ' ובצדו
השני לשכתו של השר רפי פרץ, הומה פוליטיקאים
ויועצים. השעון מתקתק, הדד ליון מתקרב והנדל
מזהיר, כי אם לא יגישו תוך זמן קצר את רשימת
המתמודדים, הוא לא יאפשר להם לעשות זאת.
הפוליטיקאים מתרוצצים מצד לצד, מנסים
להרכיב את הפאזל של מפלגות הציונות הדתית,
אך ללא הצלחה.
ברגע האחרון נסוג פרץ מההסכם המוקדם
שחתם עם עוצמה יהודית וחותרם על הסכם חדש
עם סמוטריץ' ובנט. עו"ד איתמר בן גביר, יו"ר
עוצמה יהודית, מגיע לפתח הלשכה של פרץ,
דופק על הדלת, מתחנן שיתנו לו להיכנס, "אני
רק רוצה תשובות". השאלות נותרו ללא מענה
מול הדלת האטומה. דקות ספורות לפני חצות,
רצו בבהילות ראשי המפלגה הדתית הלאומית
ה"מאוחדת" לחדר הוועדה, מגשים את רשימתם.
תוך כדי מילוי הטפסים הרלוונטיים כבו מנורות
הפלורסנט, שכבר האירו רגעים דרמטיים בהגשת
הרשימות, כביכול מרמזות שהפעם הקרקס גדול
גם עליהן. מחוץ לחדר הוועדה האשים בן גביר את
פרץ ב"תקיעת סכין בגב". ח"כ מוטי יוגב הצהיר כי
הוא פורש מהמפלגה, תוך שהוא מטיח בפרץ "לא
אתמודד עם אדם לא ישר", ורק ראש הממשלה
נתניהו גיבה את יו"ר הבית היהודי: "גילה אחריות".
הברדק הפוליטי הסרוג, שהסתיים ברגע
שאחרי האחרון בפשרה מאולצת, היה צפוי מראש.
מבט בוחן על ההיסטוריה רוויות התהפוכות של
הפוליטיקה המגזרית, יחלץ מחזוריות קבועה של
התפצלות לרסיסי מפלגות, איחוד ושוב התפצלות.
הפעם הפרק נחתם באחדות קלושה, אך קל
להעריך שהשלום לא יחזיק זמן רב.

הקימו את התנועה,
ששמה המלא היה 'מרכז רוחני'. מטרת התנועה
הייתה "לכבוש את ההסתדרות מבפנים", אך
כבר אז הזהירו גדולי ישראל כי זהו מעשה יומרני
שיסתיים בכיבוש התנועה הדתית על ידי הציונות
ולא להפך.
כמעט מראשית דרכה סבלה התנועה מאחד
התסמינים הבולטים שלה - מחלוקות ופיצולים.
הפיצול הראשון היה סביב תמיכת התנועה
בתוכנית אוגדה להקמת מדינה יהודית באפריקה.
אומנם כיהודים מאמינים, מנהיגי המזרחי האמינו
בשיבת ציון, אך בשל אותה תפיסת עולם של
'השפעה מבפנים' תמכו קברניטי התנועה בהצעה
של הרצל. התמיכה עלתה במחיר יקר לתנועה
הצעירה - פרישת רבים מחבריה.
הפיצול המובהק בשורות המזרחי התרחש
בשנת תרפ"א. עולים צעירים דתיים שעזבו את
ספסלי הישיבות וביקשו להצטרף כחלוצים מן
המניין, גילו שממה רוחנית וקושי רב לשלב חיי
חלוציות ושמירת תורה ומצוות. העולים החלו
להתפלמס עם ראשי המזרחי, כשנקודת המחלוקת
הייתה השתקפות מגזרית של המחלוקת בתוך
הקונגרס הציוני, בין אנשי הציונות המדינית,
שצידדו בפעולות מדיניות דיפלומטיות להכרה
ברעיון הקמת המדינה היהודית, לבין אנשי הציונות
המעשית, שגרסו כי אין לחכות לתמיכה רשמית
ממדינות העולם, וכי יש לפעול בצורה מעשית על
ידי עלייה לארץ והקמת יישובים. כך בעוד המזרחי
צידד בתפיסת הציונות המדינית, העולים הזדהו
עם הציונות המעשית וקראו למזרחי להקים חוות
להכשרת עלייה לחלוצים דתיים. כשקריאתם
נותרה ללא מענה, הם הקימו את תנועת 'צעירי
מזרחי'. שנה לאחר הקמתה חברו הצעירים
לתנועות בת נוספות של המזרחי, כמו 'החלוץ
המזרחי' ו'הפועל הדתי' ויחד הקימו את 'הפועל
המזרחי', שדגלה בציונות המעשית לצד תפיסת
עולם סוציאליסטית, בניגוד למזרחי הבורגנית יותר.
כמתבקש, במהרה הפועל המזרחי, שהייתה
כאמור איחוד של כמה תנועות, נחלקה לשתי
סיעות פנימיות - ניצים ויונים. משמאל אנשי
'למפנה' שדגלו בתפיסת עולם כלכלית סוציאליסטית
וחתרו לאיחוד עם ההסתדרות הכללית החילונית;
מימין אנשי 'אל המקור', שדגלו בנוקשות דתית,
תפיסת עולם כלכלית מתונה וקו מדיני זהה
לתנועה הרוויזיוניסטית.

בלי נשים

לכל אורך שנות המדינה שבדרך, גבר המתח
בין אנשי המזרחי לאנשי הפועל המזרחי. תחילה
היתה ידם של הראשונים על העליונה, אך אט
אט האחרונים נטלו את הבכורה וזכו לפופולריות
רבה יותר בקרב העולים הדתיים. הביטוי לאהדה

הגואה הגיע בבחירות הראשונות בתש"ט. היום זה
ייתפס כתסריט דמיוני, אך באותם ימים התאחדו
כלל המפלגות הדתיות והחרדיות לחזית דתית
מאוחדת, שכללה את המזרחי, הפועל המזרחי,
אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל. הרשימה
המאוחדת זכתה ב-16 מנדטים, מתוכם 7 נציגים
לפועל המזרחי ו-4 בלבד למזרחי.

עם זאת, למרות האיחוד החרדי-דתי, לא
כולם הסכימו עימו. מהצד החרדי היו אלה פאג"י
והרשימה המסורתית, שחלקו על החבירה למזרחי
והתמודדו בנפרד. שתי הרשימות, עליהן הרחבנו
כאן בעבר, לא עברו את אחוז החסימה. מהצד הדתי
היו אלה רשימת הפועלת הדתית ומפלגת העובד

הקמה ופיצול

תנועת המזרחי הוקמה במסגרת ההסתדרות
הציונית בתרס"ב, כתגובת נגד להחלטת הקונגרס
הציוני החמישי להקדיש משאבים לחינוך החילוני.
אישים שראו בתנועה הציונית 'אתחלתא דגאולה'

20.3x18.88	3/7	עמוד 53	בקהילה - שבועון	23/01/2020	71714121-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

משחאל לימין. חברי המפר"ל עם ראש הממשלה רבין נראים בין היתר אבנר שאקי (ראשון מימין) הרב יצחק לוי (שלישי מימין) ונאכל ביבי

כח הצעירים. זכרון המר עם ראש הממשלה מנחם בגין

מרכז | יומי, 20 ינואר 1989 | ע"מ 1889

האודות לפני 12 שנה ברצף אשכול ורובפירוח גדולה סוממה, חילום סבה

יצחק רפאל. הצבעה חזר ללחיים

התמונה הימנית: יצחק רפאל, ראש הממשלה לשעבר, בחדר העבודה שלו. התמונה השמאלית: רפאל בחדר העבודה שלו, כשהוא מדבר בטלפון.

יצחק רפאל, ראש הממשלה לשעבר, בחדר העבודה שלו. התמונה הימנית: רפאל בחדר העבודה שלו, כשהוא מדבר בטלפון.

יצחק רפאל, ראש הממשלה לשעבר, בחדר העבודה שלו. התמונה הימנית: רפאל בחדר העבודה שלו, כשהוא מדבר בטלפון.

המאוחדת, אך נחלה מפלה". כיום התערבות פוליטית של הרבנות הראשית נראית דמונית ואף גובלת בעבירה פלילית, אך ימי הראשית של המדינה, ואף שנים ארוכות לאחר מכן כפי שנראה בהמשך, לא אופיינו בכללי מנהל תקין ופעם אחר פעם הרבנות ניסתה לבחוש בקלחת הפוליטית הדתית.

החיבור הדתי-חרדי שרד רק כנסת אחת, ומאז למרות ניסיונות שונים לא התחולל שוב. הפיצול הגדול התרחש כבר לקראת הבחירות לכנסת השנייה. כמיטב המסורת הפוליטית בישראל, גם הבחירות לכנסת השנייה הוקדמו מהתאריך המיועד וגם הן התחוללו על רקע משבר ביחסי דת

הינן נשים.

רשימת העובד הדתי מנגד פעלה בנפרד מהפועל המזרחי, אך בראשה עמדו אינטלקטואלים, ביניהם הפרופסור ישעיהו ליבוביץ'. את הנימוק לפרישה מהחזית הדתית נימק ליבוביץ' בהצטרפות המפלגות החרדיות לאיחוד. בין היתר זעם על עמדת אגודת ישראל באשר לגיוס תלמידי ישיבה. "ראשי הישיבות בירושלים ארגנו השתמטות מן הצבא ודרשו הסגרת העיר העתיקה בידי ערבים", תקף ליבוביץ' שלימים יתנגד בתוקף לשליטה הישראלית ביהודה ושומרון ואף יכנה את החיילים "ודו-נאצים". באותם ימים התפרסם כי "הרבנות לחצה על 'העובד הדתי' להצטרף לרשימה

הדתית. גם שתיהן לא עברו את אחוז החסימה. רשימת הפועלת הדתית הייתה למעשה תת סיעה נשית בהפועל המזרחי, שדגלה בייצוג נשי. אלא שבמהלך השיחות בין המזרחי לאגודת ישראל על הריצה המשותפת, הורה הרב מפוניבז' הגר"ש כהנמן זצ"ל לנציגים החרדים להתנות את האיחוד באי הצבת נשים ברשימה. התנאי התקבל על דעתם של ראשי המפלגות הדתיות והוביל להתמודדות נפרדת של רשימת הנשים. היום תנאי שכזה נראה בלתי אפשרי. כך בית היהודי למשל דחקו לאחור את ח"כ מוטי יוגב הדתי, רק כדי לשריין אישה לפניו, ואנשי הרשימה הימנית המאוחדת מתגאים בכך ש-50% מהעשירייה הראשונה של המפלגה

18.35x24.61	4/7	עמוד 54	בקהילה - שבועון	23/01/2020	71714124-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

קשר אוסלו

בניגוד לתפיסה המתונה של ראשי המפלגה, הפעילים הצעירים בראשותו של המר הזדהו עם רעיון ההתנחלויות והחליטו לקדם את התפיסה הרעיונית גם בקרב המפלגה. על מנת לקדם את הרעיון היה צורך קודם כל בהזזת מנהיגי המפלגה, הראשון שנבחר להדחה היה השר יצחק רפאל, חתנו של הרב מימון. הקושרים ניצלו מתח פרסונלי שהיה בינו לבין סיעת 'למפנה' בראשותו של יוסף בורג וחברו עו"ד דוד גלס (שלימים התפרסם בזכות הקרבה למרן הגר"ע יוסף זצ"ל) לבין סיעת 'ליכוד ותמורה' של רפאל, ויחד עם אהרון אבוחצירא, המר ועוד כמה מחוגי הצעירים, הצליחו להביא להדחת רפאל.

המשמעות העיקרית של ההדחה הייתה קו לאומני יותר באשר ליהודה ושומרון. בבחירות שלאחר מכן (תשל"ז) הציבור הרע ברגליים למהפך האידיאולוגי והמפד"ל הגיעה לשיא כוחה עם 12 מנדטים. הביטוי המעשי לשינוי הקו האידיאולוגי הגיע מיד לאחר הבחירות, כשהמפד"ל פירקה את הברית ההיסטורית עם השמאל ונכנסה לממשלת הליכוד של מנחם בגין. אבל אז החלו הצרות ליפול על ראשי הקושרים. המר התקשה להגיע להבנות עם בורג; סיעת למפנה חתרה שמאלה למתניות מדינית וגלס הודח מהמפלגה וחתך למפלגת העבודה.

מעל הכל נפתחה חקירה פלילית כנגד השר אהרון אבוחצירא, מראשי הכוחות הצעירים העולים במפלגה. נגד אבוחצירא התייצב להעיד ישראל גוטליב, ראש עיריית בני ברק ואחד הקושרים בקשר אוסלו. אבוחצירא האשים את מנהיג תנועת 'למפנה' בורג, שרצה "לחסלו", מחשש לכוחו העולה, ולכן תמך בחקירה נגדו. רפאל המודח טען באוזני ידידיו, "אלוקים מעניש את כל אלה שהדיחו אותי". גוטליב, שחתם על עד מדינה נגד אבוחצירא, קרס על שולחן העדים מול חקירת השתי וערב שניהלו פרקליטיו המומלחים

לאומית, וכן בין אגודת ישראל ופא"י, שהתמודדו תחת השם 'חזית דתית תורתית'. בלי מילים הכריזו הצדדים: להם חשובה הלאומיות ולנו התורתיות.

בתשט"ו, שנה לאחר האיחוד הטכני ביניהן, החליטו המזרחי והפועל המזרחי להתאחד לכדי רשימה אחת והקימו את המפלגה הדתית לאומית, בקיצור המפד"ל. לקראת הבחירות לכנסת הרביעית בתש"ך, נעשה ניסיון אחרון נוסף להתאחד עם אגודת ישראל, אך מרן הגר"י מבריסק התנגד לכך בתוקף, "ואין סיכוי שאגודת ישראל תסרב לציית לפסק הלכה שלו", דיווחה העיתונות באותם ימים. המפד"ל נותרה איתנה עד לשלהי שנות ה-70, אך בל נקדים את המאוחר. בהתאם לתפיסת עולמה של "השפעה מבפנים", חברה המפד"ל לכל ממשלות מפא"י, המערך והעבודה, עד למהפך ועליית בגין לשלטון. לצעירים זה יישמע מוזר, אך באותם ימים המפלגה הדתית לא הייתה המפלגה הימנית שאנחנו מכירים היום, אלא הרבה יותר מרכזית ויש שיאמרו אף שמאלית. החיבור בין מפא"י למפד"ל היה כה חזק, שאף זכה לכינוי 'הברית ההיסטורית'.

באותן שנים המפד"ל הציגה חזית אחידה כלפי חוץ, אך בפועל היא הורכבה מסייעות שונות, שהתחרו ביניהן על עמדות השליטה במנגנוני המפלגה. בסיעות, 'למפנה', 'הליכוד ותמורה', 'מסד', 'הצעירים' ועוד. בבחירות הפנימיות הם סגרו ביניהם דילים או התקוטטו עד זוב דם, כמו כל פוליטיקה פנים מפלגתית. המפנה חל בדיל שסגרו הצעירים בראשותו של זבולון המר, מצעירי המפלגה דאז, עם בכירים בסיעת 'ליכוד ותמורה'. הדיל נרקם בבית הקפה 'אוסלו', הסמוך לבית קסטל בתל אביב, ששימש כמשרדי המפלגה, ולימים ייקרא 'קשר אוסלו'. אך בטרם נפרט את פרטי הקשר, נדרש מעט רקע היסטורי.

אחרי מלחמת ששת הימים ושחרור יהודה ושומרון, הוקמה תנועת 'גוש אמונים' על ידי תלמידי הרצ"ה קוק, וזו קראה ליישב את השטחים המשוחררים. התנועה הייתה רעיונית ומעשית, אך לא פוליטית, אם כי רעיונותיה קנו לה אחיזה גם בקרב חברי המפד"ל. ראשי התנועה באותם ימים נשאו אדישים לרעיון ההתנחלות וחלקם אף התנגד לכך. מי שהכיר את עמדת מנהיגי המפלגה באותם ימים לא הופתע. כך למשל, השר חיים משה שפירא התנגד בישיבת הקבינט לפתיחת הלחימה בששת הימים, כשטען לרמטכ"ל יצחק רבין, "איך אתה מעז ללכת למלחמה כאשר כל התנאים הם לרעתנו?". לאחר שחרור יהודה ושומרון הסתייג מרעיון ההתיישבות והבהיר כי יגיע היום שנצטרך להשיב את השטחים בהסכמי שלום.

ומדינה, הפעם בעקבות מחלוקת בשאלת החינוך במחנות העולים. הרב מימון, נציג המזרחי, התפטר מתפקידו, הממשלה הפסידה בהצבעה בכנסת ובן גוריון החליט להגיש את התפטרותו וללכת לבחירות מוקדמות. בבחירות אלו, בשנת תשי"א - 1951, התפרקה החזית הדתית המאוחדת לרסיסים וכל מפלגה התמודדה בפני עצמה. התוצאה הוכיחה שהשלם גדול מסך חלקיו, כאשר כלל הרשימות איבדו מנדט: הפועל המזרחי קיבלו 8 מנדטים והמזרחי הסתפקו ב-2 מנדטים בלבד (בצד החרדי: אגודת ישראל זכתה ב-3 מושבים ופועלי אגודת ישראל ב-2).

לקראת הבחירות לכנסת השלישית שוב עלו קולות לאחד את כלל המפלגות. בין התומכים היה אף האדמו"ר רבי שלמה חיים פרידמן מסדיגורה, שפרסם מאמר בעיתון 'הצפה' של תנועת המזרחי, תחת הכותרת "אם לא עכשיו אימתי". בדבריו טען, כי "אם באמת ובתמים אנו חרדים לדבר ה' ותורתו ולהחזיר לשבת את מנוחתה ולבית ישראל את טהרתו, הרי עלינו לדעת שלא בקלות, בחירופים וגידופים נשיג את רצוננו, אלא בראש וראשון בהגדלת מספר נציגינו בכנסת". היה בכך היגיון רב, באותם ימים הפערים בין החרדים לדתיים לא היו חדים כמו היום, אלא שחילוקי העמדות האידיאולוגיות ביחס למדינה הכשילו את החיבור. אנשי המפלגות הדתיות דרשו שאגודת ישראל תכפוף את ראשה לרבנות הראשית, אך הללו בהוראת רבותיהם התנגדו וטענו כי הם מסכימים אך ורק לאחדות טכנית, מה שמזכיר את 'הבלוק הטכני' של מינו אנו.

בהמשך הסכימו נציגי אגודת ישראל לפשרות כאלו ואחרות, כאשר הנימוק להתקפלות הוצג על ידי הכתבים הפוליטיים כמטרה נסתרת של המפלגה החרדית לשוב לקואליציה, ממנה פרשה בעקבות סערת גיוס נשים. "אגודת ישראל מעוניינת בכל לבה לחזור לקואליציה ויהי מה. האופוזיציה התישה את כוחה יותר מידי", דיווח עיתון 'חירות'. "אך בהיות ברור לה כי הסיבה בגללה עזבה את הממשלה לא שונתה, חייבת היא למצוא לעצמה אמתלה מתאימה. דבר זה יושג אם תהיה חזית דתית מאוחדת והפיזס יהיה כאילו נאכפו על ידי שד". פיוס שכזה שורטט בדמות ועדה משותפת של נציגי הרבנות הראשית (!) ומועצת גדולי התורה של אגודת ישראל שתנחה את דרכה של הרשימה המשותפת. הכל היה מוכן לאיחוד הגדול, אלא שסיעת 'למפנה', כזכור תת סיעה בתוך 'הפועל המזרחי', סירבה לייצג שניתן לה במקום ה-17 והודיעה כי תתמודד בנפרד. הנציגים החרדים הודיעו שאם כך הפועל המזרחי צריכה לקבל פחות מקומות ברשימה המשותפת, וכך לילה לפני הגשת הרשימות נפל רעיון הריצה המשותפת. עם זאת, אחדות קטנה יותר נרשמה בין המזרחי והפועל המזרחי, שרצו תחת השם 'חזית דתית

21.44x26.37	5/7	עמוד 55	בקהילה - שבועון	23/01/2020	71714144-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

המפד"ל. בתנועת האם הפנימו את המסר וחתרו
 אט אט ימינה, כשבהמשך הם עוברים את הליכוד
 ומתייצבים מאז בצד הימני של המפה הפוליטית.
 עם זאת, לא רבים השתכנעו מהשינוי האידיאולוגי
 וכך החלה לצבור פופולריות לקראת הבחירות
 לכנסת ה-12, תוך כדי שחלק מהסקרים מעניקים
 למפלגה 11 מנדטים! מרבית סיעות הימין החרימו
 את כהנא, מתוך חשש לדעותיו הלאומיות ומכוחו
 הפוליטי הגואה. יחד הם חברו למפלגות השמאל,
 תיקנו את חוק הבחירה לכנסת שימנע ממפלגות
 'זועניות' להתמודד בבחירות. רשימת כך נפסלה
 מלהתמודד, אך מצביעי המפלגה לא בהכרח חזרו
 לחיקה החמים של מפלגת הציונות הדתית. על כך
 בהמשך.

בבחירות לכנסת ה-11, נרשמה גם נקודת ציון
 בהיסטוריה הפוליטית החרדית עם הקמת ש"ס.
 התנועה זכתה לארבעה מנדטים, שהגיעו במידה
 רבה על חשבון תמ"י של אבוחצירא, שהצטמקה
 למנדט אחד. אבוחצירא חבר בהמשך לליכוד,
 אך ש"ס עלתה בכוחה מבחירות לבחירות, בין
 היתר ממצביעים מזרחיים שהגיעו מהמגזר הדתי
 הלאומי. ההצלחות של ש"ס, תמ"י, כך ומורשה,
 הביאו לריסוק בכוחה של המפד"ל, שירדה
 לארבעה מנדטים בלבד.
 לקראת הבחירות בתשמ"ט עשו במפד"ל

קודם לכן החמיצה את אחוז החסימה במעט. יחד
 הקימו שתי הסיעות את מפלגת 'מורשה', אליה
 חבר גם חנן פורת מהתחיה.
 לטענתו, התחיה העניקה דגש רב לארץ
 ישראל, אך הזניחה את 'תורת ישראל' ואילו
 'מורשה' משלבת גם את ארץ ישראל וגם את תורת
 ישראל. למעשה בדברים אלה ביטא את המתח
 התמידי של הפוליטיקה הציונות הדתית, שנשענת
 על השילוש המגזרי: ארץ ישראל, עם ישראל
 ותורת ישראל. היו שהבליטו את קדושתה של
 הארץ על התורה, אחרים את אחדות העם על פני
 קדושת הארץ, לצד אלה שרוממו את תורת ישראל
 מעל הכל ואלה שניסו לאזן בסימטריות בלתי
 אפשרית בין צלעות המשולש. האיחוד בין פא"י
 לציונות הדתית לא החזיק זמן רב, ושנתיים לאחר
 הבחירות לכנסת חזר דרוקמן לשורות המפד"ל
 (פא"י מנגד ניצלה את המחלוקת בציבור החרדי
 לקראת בחירות תשמ"ט וחזרה לחיקה החמים של
 תנועת האם - אגודת ישראל).

רגע לפני הבחירות לכנסת ה-11 התמודדה
 מפד"ל עם משבר פנימי חריף, כשהמר ובן מאיר,
 מראשי הצעירים, פרשו מהמפלגה והקימו את
 תנועת 'גשר' - מרכז ציוני דתי. כעבור שבועיים
 נפתר המשבר והמר וחברו חזרו לחיקה של
 המפד"ל. אבל ציון הדרך המשמעותי של הציונות
 הדתית הלאומנית הגיע באותן בחירות, דווקא מצד
 גורמים מחוץ למפלגה - תנועת כך של הרב מאיר
 כהנא הי"ד, עברה סוף סוף את אחוז החסימה,
 תוך שהיא
 נשענת על
 תמיכה בקרב
 רבים מצעירי
 המגזר,
 שהתנגדו
 לאנמיות
 של המדינית

של אבוחצירא והוא זוכה בפרשייה (לימים יורשע
 בפרשייה אחרת), אך אבוחצירא שחש שרגליו
 נדחקו מהמפלגה, החליט לקראת הבחירות לכנסת
 העשירית (תשמ"א) לפרוש ולהקים את תמ"י,
 תנועת מסורת ישראל.

היה היגיון רב בהקמת המפלגה. מלבד
 אבוחצירא המפלגה הסרוגה כמעט ולא העניקה
 ייצוג עדתי לעולי צפון אפריקה. אבוחצירא שנישא
 על גלי שורשי משפחתו האהודה בקרב העולים
 (הוא היה בנו של 'הבבא חאקי') ועל רגשות
 הזעם נגד החקירה, קיבל 3 מנדטים בבחירות 81.
 המפד"ל מנגד התרסקה ל-6 מנדטים. לא רק ידם
 של הדתיים המזרחיים הייתה בהתרסקות המפלגה,
 אלא גם ידם של הצעירים הלאומנים. חנן פורת,
 ממייסדי גוש אמונים, החליט לפרוש מהמפד"ל, על
 רקע האדישות הלאומית שלה, והצטרף ל'תחיה',
 שהוקמה על ידי פורשי הליכוד על רקע הסכם
 השלום עם מצרים. פרישתו של פורת גרמה לנדידת
 מצביעים מהמפד"ל למפלגה החילונית הלאומית,
 היא עברה את אחוז החסימה והכניסה שלושה
 נציגים.

עשור של התפצלויות

הקמת תמ"י ופרישת פורת ל'תחיה', סימלו את
 תחילתו של עשור בסימן התפצלויות מהמפד"ל.
 הפרישה המשמעותית יותר הייתה של הרב חיים
 דרוקמן. לקראת הבחירות לכנסת העשירית, דרש
 דרוקמן ייצוג יתר לאנשי גוש אמונים במפלגה,
 אך סורב. הוא שקל לפרוש וברגע האחרון נותר
 במפלגה. אלא שעל רקע אישור הנסיגה מחבל ימית
 בסיני והעובדה שהמפד"ל נותרה בממשלה, החליט
 לפרוש ולהקים את תנועת 'מצ"ד' - מפלגת ציונות
 דתית. לקראת הבחירות לכנסת האחת עשרה
 (תשמ"ד) הבין כי לבדו לא יוכל לעבור את אחוז
 החסימה וחבר לפועלי אגודת ישראל, שבחירות

מועמדי מפ"ם מסיירים במפעלי תעשייה

מועמדי מפ"ם, יאיר צנן ומיני נויב, ביקרו במפעלים אחדים באזור התעשייה בבתיים, מכלים ציפיון ודפוס לייבאשטיין.
 גוברת הנטייה במפד"ל להסכם עודפים עם אגודת ישראל ולא עם מימד
 פי שמונה סומה, חרב יהודה עמיטל, שומד בראש אחת הכוללות
 שבישיבות ההסדר - נוש עניין. תלמודי וישיבות ההסדר ע"כו
 מאת מנחם רוט
 נגד ממד. דיווח מימי הבחירות בתשמ"ט

18.89x19.59	6/7	עמוד 56	שבועון	23/01/2020	71714145-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

חושבים. בראשות הרשימה הועמד אבנר חי שאקי, נכד למשפחת רבנים מזרחית. שאקי היה דמות פוליטית מוכרת בחוגי העולים מצפון אפריקה, אך לא נחל הצלחות פוליטיות גדולות. בבחירות לכנסת הרביעית הריץ רשימה ספרדית שלא עברה את אחוז החסימה. בהמשך חבר למפד"ל, כדי לפרוש ממנה על רק הוויכוח לשינוי חוק השבות ושאלת מיהו יהודי, כאשר התעקש לשנות את החוק בהתאם לעמדת ההלכה ובניגוד לעמדת הממשלה ומפלגתו. בבחירות לכנסת השמינית (תשל"ד) הריץ את מפלגת 'התנועה לשוויון חברתי', אך שוב לא עבר את אחוז החסימה. חמש עשרה שנה לאחר מכן נבחר שאקי לראשות הרשימה, בתקווה שיצליח לגייס עולים מזרחיים, שעל קולותיהם התחרתה ש"ס. הניסיון הסתיים בעלייה של מנדט אחד בלבד לחמישה מנדטים. כאמור, כך נפסלה מלהתמודד, אך מצביעיה לא חזרו למפד"ל, הם התפזרו בין התחיה, שהציבה מועמדים דתיים על מנת ללכוד את צעירי המגזר, לבין מפלגת מולדת של רחבעם זאבי, שנקטה קו לאומני חריף וקרצה אף היא לצעירים הסרוגים.

השבירה ימינה של המפד"ל, הביאה גם לשבר מצד אנשי השמאל של המפלגה, שחשו שהתנועה מתרכזת יותר מידי בארץ ישראל, והם הקימו את מפלגת מימד, ראשי תיבות של מדינה יהודית, מדינה דמוקרטית. את המפלגה הקים הרב יהודה עמיטל, ראש ישיבת הר עציון שבגוש עציון, שנודעה לאורך השנים בקו ליברלי מדיני ודתי. "נדלקו אצלי לאחרונה כמה נורות אדומות שהצביעו על הסכנה שבתפיסות האידאולוגיות שהשתרשו בחלק מן הציבור הדתי מנאמני ארץ ישראל", נימק עמיטל את הצורך במפלגה, ואף הוסיף כי המשיחיות הלאומית תוביל בסופו של דבר את המחנה הדתי לאומי למשבר באמונה. לימים, אחרי ההתנתקות שהביאה לקו שבר אמוני לצעירי המגזר, דבריו קיבלו גושפנקא כואבת.

כך או כך, ראשי מימד גייסו אינטלקטואלים רבים בקרב המגזר הסרוג. תחילה המפד"ל התייחסה בכבוד למפלגה, אך שאקי הורה להגביר את המתקפות עליה ובשילוב מתקפה חריפה גם מצד ראשי גוש אמונים, שנחרדו מהמחשבה על מפלגה דתית מתונה מדינית, זו כשלה ולא עברה

את אחוז החסימה. מימד הפכה לתנועה חברתית, ורק לאחר רצח רבין חזרה לפעול בזירה הפוליטית. עמיטל אך מונה לשר על ידי פרס שהחליף את רבין. לקראת הבחירות בתשנ"ט השתלבה המפלגה עם העבודה של ברק, ונציגה הרב מלכיר אף הפך לח"כ מטעמה. השילוב החזיק מעמד כחמש שנים ולאחר מכן המפלגות נפרדו. מימד חברה לתנועה הירוקה, לא עברה את אחוז החסימה ונעלמה מהמפה הפוליטית. למרות היעלמותה הפוליטית, קיים זרם בולט בציונות הדתית שדוגל בערכי השמאל ומתנגד להתנחלויות. נציגים של עמדה זו ניתן לראות כיום ביאיר (יא יא) פינק ממפלגת העבודה או עליזה לביא, לשעבר מיש עתיד.

בין אוסלו להתנתקות

הפיצולים הרבים על רקע לאומני, הביאו בסופו של דבר לעליית השמאל לשלטון ולחתימת הסכמי אוסלו. היה זה בשלהי כהונתה של הכנסת ה-12. ראש הממשלה יצחק שמיר נגרר לשיחות השלום עם הפלסטינאים בוועידת מדריד, בלחץ האמריקאים. על אף שהוועידה לא הולידה אף תוכנית שלום משמעותית, פרשו מפלגת התחיה ומולדת מהקואליציה של שמיר, בשל שיחות השלום. הפרישה הובילה להקדמת הבחירות, בהן ניצחה העבודה של רבין, אחרי שהתחיה שחוללה את המשבר הפוליטי, לא עברה את אחוז החסימה. עליית השמאל הובילה לראשונה בתולדותיה את מפד"ל לספסלי האופוזיציה. 'הברית ההיסטורית' עם השמאל הייתה כבר עניין היסטורי והמפלגה הימנית, שרצה תחת הסיסמה 'עומדים לימין', לא יכלה להיכנס לממשלת רבין.

בבחירות תשנ"ו, התחיה לא התמודדה ושרידי המפלגה נחלקו בין חזרה הביתה לליכוד או המפד"ל לבין חבירה למולדת של גנדי. המפד"ל נהנתה מעלייה בשלושה נציגים והכניסה תשעה נציגים. מנגד, מולדת ירדה בכוחה וקיבלה 2 מנדטים בלבד. מפלגת 'מין ישראלי', שהתחרתה על קולות אנשי גוש אמונים, לא עברה את אחוז החסימה. המפד"ל חזרה לקואליציה, כשנכנסה לממשלת נתניהו הראשונה, אך במהרה שוב התפצלה. חנן פורת, שחזר מאז ימי

הפיצולים למפד"ל, פרש מהמפלגה על רקע הסכם וואי, שהיה אחד הנספחים להסכמי אוסלו ונחתם על ידי נתניהו. לפורת הצטרף גם ח"כ צבי הנדל. יחד השניים הקימו את מפלגת 'אמונים', שבהמשך שינתה את שמה ל'תקומה'. עם הקמתה התאחדה התנועה עם מפלגת מולדת של גנדי ועם 'אחריות', שהוקמה על ידי בני גבין, שפרש מהליכוד, גם הוא על רקע הסכם וואי. שלוש הסיעות ייצרו יחד מפלגה חדשה - האיחוד הלאומי, שהציגה קו מיליטנטי לאומי נוקשה יותר מהמפד"ל. למרות הציפיות הרבות והתקווה לקבל עשרה מנדטים, בבחירות לכנסת ה-15 (תשנ"ט) זכתה האיחוד הלאומי לארבעה מנדטים, בדיק כפי מספר המנדטים שירד למפד"ל.

במהלך כהונת הכנסת חברה לאיחוד הלאומי מפלגת ישראל ביתנו של אביגדור ליברמן. בתחילת הקדנציה, כשאהוד ברק עמד בראשות הממשלה, נותרה המפלגה באופוזיציה, לעומת המפד"ל שנכנסה לקואליציה. בהמשך, לאחר ניצחונו של שרון, נכנסה המפלגה לקואליציה. במהלך אותה כהונה נרצח יו"ר המפלגה רחבעם זאבי גנדי, וחצי שנה לאחר מכן פרשה המפלגה מהקואליציה על רקע הרפיסות מול האינתיפאדה השנייה. שבועיים לאחר מכן פרץ מבצע 'חומת מגן', אך האיחוד הלאומי נותר מחוץ לממשלה.

לקראת הבחירות לכנסת ה-16 הוצנח לראשות המפד"ל אפי איתם, בעל רקורד צבאי מרשים ועמדות מדיניות ניציות. במפלגה חשבו שאיתם יחזיר את הקולות של דוגלי ארץ ישראל השלמה

19.18x18.6	7/7	עמוד 57	בקהילה - שבועון	23/01/2020	71714422-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

(תשע"ה), שקלו באיחוד הלאומי לפרוש מהמפלגה, הפעם לא בשל הקו הלאומי הרופס של שותפיהם, אלא בשל החבירה ללפיד והקו המתפשר בעמדות דתיות של בנט. לבסוף החליטו הצדדים להמשיך בריצה המשותפת וקיבלו רק 8 מנדטים. עוצמה לישראל, שהתאחדה עם אלי ישי, שוב לא עברה את אחוז החסימה.

את הסוף, כולנו יודעים. לקראת הבחירות הראשונות בסבב הנוכחי בניסן אשתקד, התפלג בנט מהמפלגה, מתוך תקווה לא להיות כפוף לרבני המגזר, והקים את 'הימין החדש'. הבית היהודי המשיכה עם האיחוד הלאומי והשניים חברו יחד לעוצמה יהודית. בנט כשל, האיחוד הדתי צלח. אלא שאז הגיע הקיץ ואיתו מערכת בחירות נוספת, שוב התאחדו כולם ללא עוצמה יהודית הניצית, וכך גם בבחירות הקרובות ובאות. כמו תמיד, הדרך לחיבורים ולאחדות, מותרה פצועים בשטח, שמחליטים להתמודד בנפרד.

במבט לאחור, נראה שהניצחון הגדול בששת הימים עמד דווקא בעוכרי המפלגה. שחרור שטחי יהודה ושומרון הוביל לשיכון חושים בקרב אנשי המגזר שמאמין באתחלתא דגאולה. תחילה המחלוקות בין הפוליטיקאים הדתיים נבעו סביב התפיסה הנכונה ביחס לשטחים, אך עם הזמן המחלוקת הייתה לפרסונלית. הכתובת רשומה על שטחי ארץ ישראל שכבר מזמן איננה שלמה. ■

מוסדותיה, מתוך כוונה להקים מפלגה דתית רחבה שתכלול את כל מרכיבי הציונות הדתית, כך נולדה מפלגת 'הבית היהודי'. אלא שהחיבור לא צלח וערב הגשת הרשימות החליטו אנשי האיחוד הלאומי להתמודד בנפרד, בטענה לחלוקה לא הוגנת של המקומות. המפד"ל, או בשמה החדש 'הבית היהודי', התחמשה בפרופסור דניאל הרשקוביץ ובעיתונאי אורי אורבך, במטרה להציג פרצופים חדשים, אך התוצאה הייתה מאכזבת - שלושה מנדטים בלבד. מנגד, האיחוד הלאומי, חבר למפלגת התקווה של אריה אלדד, שפרש מהמפלגה על רקע האיחוד עם המפד"ל. השניים חברו ל'ארץ ישראל שלנו', שהייתה למעשה גלגול של חזית דתית לאומית של מרזל. גם הרשימה הניצית המאוחדת לא רשמה הישג בבחירות הללו - ארבעה מנדטים, כשמעל הכל נתניהו מסרב לצרף אותם לקואליציה. כרגיל, אחרי בחירות מפוצלות מגיעה מערכת מאוחדת. היה זה בבחירות לכנסת ה-19 (תשע"ג). אז חברה האיחוד הלאומי לבית היהודי, אליה הוצנחו כוכבים חדשים - נפתלי בנט ואיילת שקד. הרשימה המשותפת נחלה הצלחה מיידית, כשבנט מצליח לשחזר את ימי הזוהר של המפד"ל ומקבל 12 מנדטים. מנגד, פרופ' אריה אלדד, איש מפלגת 'התקווה', וד"ר מיכאל בן ארי, איש 'ארץ ישראל שלנו', נותרו מחוץ לאיחוד. השניים חברו יחד והקימו את מפלגת 'עוצמה לישראל', שלא עברה את אחוז החסימה. למרות הריצה ברשימה משותפת, נמשכו תדיר החיכוכים בין 'האיחוד הלאומי' ו'הבית היהודי' בשלל נושאים. לקראת הבחירות לכנסת ה-20

ואת המפד"ל לימיה הגדולים, אך המפלגה עלתה במנדט אחד לשישה נציגים. האיחוד הלאומי-ישראל ביתנו מנגד קיבלה 7 נציגים. שתי המפלגות נכנסו לממשלת שרון, אך עם העלאת תוכנית ההתנתקות התנגדו שרי האיחוד הלאומי לתוכנית ופוטרו על ידי שרון. איתם קרא לחבריו למפלגה להתאחד עם האיחוד הלאומי ולפרוש מהממשלה, אך זבולון אורלב סירב לפרישה בטען שעדיף "להשפיע מבפנים". הצעתו של אורלב התקבלה במרכז המפלגה, אך איתם, יחד עם ח"כ יצחק לוי, פרשו בפועל מהממשלה והחלו להצביע עם האופוזיציה.

אורלב גרר את השניים לבית הדין של המפלגה, שהחליט לאחר דיון ממושך להדיח אותם מהרשימה. "מצער שבשעה שהציונות הדתית עומדת על נפשה ונאבקת עבור הצלת גוש קטיף, בוחרים עסקני מנגנון המפלגה לעסוק בנושאים אישיים ובסגירת חשבונות", הגיבו השניים, שמיד התפנו למה שהכי אוהבים לעשות הפוליטיקאים של המגזר הסרוג - להקים מפלגה. השם שנבחר למפלגה: 'הציונות הדתית'. במפד"ל זעמו וטענו שזהו שם של מגזר ולא שם של מפלגה ולאחר דיון אצל רשם המפלגות שונה שם המפלגה ל'התחברות' ובהמשך ל'אח"י'.

אחרי ההתנתקות ולקראת הבחירות לכנסת ה-17 (תשס"ו) הבינו בציונות הדתית שצריך להשתנות. האיחוד הלאומי חברה למפד"ל, מה שהוביל לפרישת ישראל ביתנו מהרשימה. מנגד, ימני המגזר שכעסו על הרפיסות של המפד"ל מול ההתנתקות הקימו את 'חזית יהודית לאומית', בראשה עמד ברוך מרזל, לשעבר אחד מראשי תנועת כך. המפלגה הדתית המאוחדת זכתה לתשעה נציגים, בעוד מרזל לא עבר את אחוז החסימה.

שינוי השם

לקראת הבחירות לכנסת ה-18 (תשס"ט) החליט מרכז המפלגה לפרק את המפלגה ואת

